

STORTINGET

Innst. 130 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen

Dokument 8:58 S (2025–2026)

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Larsen og Bård Ludvig Thorheim om å gjennomgå importvernet for å senke matprisene og sørge for økt åpenhet i verdikjeden for mat

Som ledd i komiteens behandling ble det åpnet for skriftlige innspill. Det kom inn seks innspill. Innspillene er sammen med sakens dokumenter tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Til Stortinget

Innledning

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen, i tråd med Konkurransetilsynets anbefalinger, utrede og foreslå justeringer av importvernet for å bedre konkurransen i dagligvaremarkedet.
2. Stortinget ber regjeringen sikre at Konkurransetilsynet i større grad kan følge opp landbrukssektoren, på lik linje med resten av verdikjeden for mat.
3. Stortinget ber regjeringen gjennomføre og offentliggjøre en samlet marginstudie av hele verdikjeden for dagligvarer.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Statsråd Cecilie Myrseth har uttalt seg om forslaget i brev av 7. januar 2026. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Trond Giske, Ruth Mariann Hop, Tobias Hangaard Linge, lederen Rune Støstad og Solveig Vitanza, fra Fremskrittspartiet, Tor André Johnsen, Stig Even Lillestøl, Marius Arion Nilsen og Bengt Rune Strifeldt, fra Høyre, Erlend Larsen og Bård Ludvig Thorheim, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Senterpartiet, Geir Pollestad, fra Rødt, Geir Jørgensen, fra Miljøpartiet De Grønne, Une Bastholm, og fra Kristelig Folkeparti, Harry Valderhaug, viser til representantforslaget i Dokument 8:58 S (2025–2026).

Komiteen viser til Dokument 8:58 S (2025–2026) om å gjennomgå importvernet for å senke matprisene og sørge for økt åpenhet i verdikjeden for mat. Komiteen merker seg at forslagsstillerne tar utgangspunkt i utviklingen i matpriser og etterspør mer kunnskap om prisdannelse og konkurranseforhold i verdikjeden. Komiteen viser til at det er innhentet uttalelse fra statsråden, og merker seg statsrådens omtale av importvernet som et sentralt virkemiddel i landbrukspolitikken, samt redegjørelsen for pågående arbeid og virkemidler som berører konkurranse og åpenhet i markedet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, viser til at importvernet er avgjørende for å opprettholde konkurransekraften i norsk jordbruk og næringsmiddelindustri. Norske produksjonsforhold kombinert med et høyt kostnadsnivå gjør matproduksjon betydelig dyrere enn i våre naboland. Importvernet bidrar til en nødvendig utjevning av disse konkurranseulempene og er et legitimt og utbredt virkemiddel som kan benyttes ut fra behovet for beskyttelse og kostnadsnivået i det enkelte land. Flertallet viser til at rundt en tredjedel av omsetningen i norsk dagligvarehandel er av varer med høy toll, og at det er andre tiltak som må til for å styrke konkurransen i dagligvaresektoren.

Flertallet viser til høringssvarene fra Norges Bondelag og Tine SA, som påpeker at landbrukssamvirkene er underlagt konkurranselovgivningen, med noen unntak som følge av primærnæringsunntaket for landbrukssektoren. Flertallet understreker betydningen av kunnskapsbaserte tiltak, men viser til at Konkurransetilsynet allerede har gjennomført omfattende undersøkelser av lønnsomhet og marginer i dagligvarebransjen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at konkurransesituasjonen i verdikjeden for dagligvarer er sammensatt, og det er mye oppmerksomhet om mat og matvarepriser. Norge har få dagligvareaktører, og konkurransen dem imellom er høy. Mye av det samme ser man også i resten av verdikjeden, med enkeltaktører som er dominerende innen visse varekategorier.

Disse medlemmer viser til at det på tross av en bred politisk enighet om bedre konkurranse i dagligvaremarkedet har det skjedd lite som har påvirket det overordnede bildet. Diskusjonen har også vært preget av mye oppmerksomhet mot sluttledet i verdikjeden. Av den grunn mener disse medlemmer at det er hensiktsmessig å rette mer oppmerksomhet mot hele verdikjeden for å sikre bedre kunnskap og åpenhet. En marginstudie om hele verdikjeden er etter disse medlemmers oppfatning hensiktsmessig i den forbindelse, og vil kunne utfylle marginstudien for dagligvare som Konkurransetilsynet leverte i 2024, samt de årlige dagligvarerapportene til tilsynet.

Disse medlemmer viser til at dagens importvern bidrar til å begrense tilbudet av varer og gir høyere priser for norske forbrukere. Importvernets funksjon er å verne om norsk landbruk, men det er behov for en gjennomgang og justering for å sikre at importvernet bedre balanserer hensynet til landbruket og til forbrukerne. Blant annet virker det som grenseverdiene for tilberedte matvarer og ferdigvarer er unødven-

dig kompliserte og firkantede, noe som gjør at mange produkter havner i tollposisjon. Disse medlemmer viser til at en av effektene av dette er at aktører ikke kan levere sine eksisterende varer uten å gjennomføre fordyrende endringer av disse for å tilpasse seg grenseverdiene. Det øker terskelen for å etablere seg og levere varer til Norge.

Videre vil disse medlemmer nevne at selv om disse varene utgjør en liten andel av det totale vareutvalget og de fleste varer ikke er begrenset av importvern, er det tegn på at importvernet i denne sammenheng har en dempende effekt på konkurransen, noe også Konkurransetilsynet og flere forskere har påpekt en rekke ganger. Tilsynet har også vært tydelig i sin anbefaling, blant annet i deres dagligvarerapport fra 2022:

«Konkurransetilsynet mener det må utredes hvilke konkrete justeringer som kan gjøres i importvernet. Konkurransetilsynet mener slike justeringer er mulig innenfor de landbrukspolitiske målsetningene.»

Disse medlemmer viser også til at Finansdepartementet, under ledelse av dagens regjering, er tydelig i Prop. 1 LS (2025–2026) Skatter og avgifter 2026 på å dersom målet er å redusere prisene på mat, bør man se på importvernet. Departementet skriver videre at importvernet er det som i størst grad skiller Norge fra våre naboland Sverige og Danmark.

Disse medlemmer vil også nevne at EØS-avtalen artikkel 19 legger til grunn at avtalepartnerne skal ta sikte på en gradvis liberalisering og regelmessig gjennomgå vilkårene for handelen med landbruksvarer. Dette har ikke blitt fulgt opp de senere årene, og noe mer liberalisering kunne gitt norsk næringsmiddelindustri bedre mulighet til å eksportere sine produkter til Europa.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, i tråd med Konkurransetilsynets anbefalinger, utrede og foreslå justeringer av importvernet for å bedre konkurransen i dagligvaremarkedet.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at Konkurransetilsynet i større grad kan følge opp landbrukssektoren, på lik linje med resten av verdikjeden for mat.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre og offentliggjøre en samlet marginstudie av hele verdikjeden for dagligvarer.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, viser til at importvernet er en grunnpilar i norsk landbruks- og matpolitikk og en forutsetning for matproduksjon i hele landet, økt

selvforsyning, beredskap og levende distrikter. Flertallet understreker at Norges naturgitte forhold og kostnadsnivå gjør det nødvendig med et målrettet og effektivt importvern for å sikre norske bønder konkurransedyktige rammevilkår.

Flertallet deler bekymringen for høye matpriser og presset økonomi for barnefamilier og husholdninger med lav inntekt, men mener at svekkelse av importvernet ikke er et treffsikkert virkemiddel for å redusere prisene på mat. Utfordringene i dagligvaremarkedet knytter seg i hovedsak til sterk markedskonsentrasjon, vertikal integrasjon og manglende konkurranse i deler av verdikjeden.

I EU og Europa har matprisene utviklet seg tilnærmet likt i Norge de siste fem årene, og flertallet viser derfor til at en svekkelse av importvernet ikke nødvendigvis vil bedre priser i det norske markedet. Flertallet viser til at produkter som ikke ansees i konflikt med norsk landbruks interesser, i stor grad har 0 i tollsats i dag. Med dette som bakgrunn mener flertallet at en gjennomgang av importvernet ikke er nødvendig.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til at landbrukssektoren allerede i dag er omfattet av konkurranselovgivningen, med nødvendige og avgrensede unntak for primærnæringene for å kunne gjennomføre vedtatt landbrukspolitikk. Disse medlemmer viser til høringsinnspill som også påpeker dette. Disse medlemmer understreker at primærnæringsunntaket er avgjørende for å sikre samarbeid, markedsbalansering og stabile inntektsforhold i en særlig sårbar næring.

Disse medlemmer viser samtidig til at Konkurransetilsynet allerede har full adgang til å føre tilsyn med konkurranseforholdene i foredlings-, grossist- og dagligvareleddet, der markedsmakten i hovedsak er konsentrert. Disse medlemmer mener derfor at en styrking av konkurransepolitikken bør rettes mot de leddene i verdikjeden hvor maktkonsentrasjonen er størst, ikke mot primærprodusentene.

Disse medlemmer mener det er viktig med økt åpenhet om prisdannelsen i verdikjeden for mat, og støtter tiltak som kan bidra til bedre kunnskap om hvordan verdier og marginer fordeler seg fra jord til bord.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen, i tråd med Konkurransetilsynets anbefalinger, utrede og foreslå justeringer av importvernet for å bedre konkurransen i dagligvaremarkedet.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen sikre at Konkurransetilsynet i større grad kan følge opp landbrukssektoren, på lik linje med resten av verdikjeden for mat.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen gjennomføre og offentliggjøre en samlet marginstudie av hele verdikjeden for dagligvarer.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:58 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Larsen og Bård Ludvig Thorheim om å gjennomgå importvernet for å senke matprisene og sørge for økt åpenhet i verdikjeden for mat – vedtas ikke.

Oslo, i næringskomiteen, den 12. februar 2026

Rune Støstad

leder

Tor André Johnsen

ordfører

Stortingets næringskomité

Deres ref

Vår ref

Dato

25/7504-6

7. januar 2026

Dokument 8:58 S (2025-2026) - representantforslag om å gjennomgå importvernet for å senke matprisene og sørge for økt åpenhet i verdikjeden for mat

Jeg viser til brev av 2. desember 2025 der Stortingets næringskomite ber om min uttalelse til representantforslag 58 S (2025–2026) fra stortingsrepresentantene Erlend Larsen og Bård Ludvig Thorheim. I utarbeidelsen av svaret er det innhentet innspill fra Landbruks- og matdepartementet.

Konkurransesituasjonen i dagligvarebransjen

Norske forbrukere møter høyere priser og mindre utvalg i matbutikkene sammenlignet med forbrukere i andre land. De siste inflasjonstallene viser at prisene for matvarer og alkoholfrie drikkevarer økte med 4,7 pst. det siste året (november 2024–november 2025).¹ Noen få aktører dominerer markedene, og det er vanskelig for små og nye aktører å etablere seg. Det er høy konsentrasjon på kjedeleddet, hvor det er tre aktører som samlet har markedsandeler på over 95 pst. av markedet.² I leverandørleddet er det også høy konsentrasjon for flere produktkategorier. Jeg deler derfor representantenes bekymring for konkurransen i dagligvarebransjen.

Det er også grunnen til at regjeringen over tid har arbeidet for å bedre konkurransen i dagligvarebransjen. Regjeringen la i 2023 fram en «10-punktsplan for bedre utvalg og lavere priser i matbutikken».³ Tiltakene i 10-punktsplanen er fulgt opp. Blant annet har vi gjort det enklere å få tilgang til butikklokaler for konkurrerende butikker, gjennom forbudet mot såkalte negative servitutter. Tilgang til egnede butikklokaler er sentralt for etableringer i bransjen, og

¹ [Konsumprisindeksen – SSB](#)

² [Konkurransetilsynets – Dagligvarerapport 2024](#)

³ [Regjeringens 10-punktsplan for bedre utvalg og lavere priser i matbutikken - regjeringen.no](#)

særlig viktig for lokal konkurranse. Konkurransetilsynet er også styrket gjennom økte bevilgninger og nye verktøy. Innføring av regler om markedsetterforskning i konkurranseloven er et viktig tiltak. Reglene trådte i kraft 1. juli 2025, og innebærer at tilsynet kan innføre tiltak der de finner alvorlige og sammensatte konkurranseproblemer, selv om konkurranseloven ikke er brutt. Regjeringen har også innhentet mye kunnskap om utviklingen i og effektene av egne merkevarer (EMV) og vertikal integrasjon, lønnsomhet og marginer i dagligvarebransjen og om prissetting (prisjusteringsvinduer).

Regjeringen følger situasjonen i dagligvarebransjen tett. Arbeidet med å bedre konkurransen i dagligvarebransjen er et kontinuerlig arbeid, og før sommeren la regjeringen fram nye tiltak. Blant annet gjennomføres det en ekstern kartlegging av hvordan forbrukerne opplever prisinformasjon og fordelsprogrammer i dagligvarebutikkene. God prisinformasjon er viktig for at forbrukerne skal ta opplyste valg, og har betydning for konkurransen. Rett før jul sluttet Stortinget seg til regjeringens forslag om å flytte ansvaret for lov om god handelsskikk til Konkurransetilsynet, og med det legge ned Dagligvaretilsynet. Regjeringen har også hatt på høring forslag til endringer i lov om god handelsskikk. Endringene er ment å bidra til mer effektive forhandlinger og et styrket tilsyn med bransjen. Vi jobber nå med å følge opp innspillene fra høringen. Konkurransetilsynet skal også gjennomføre nye undersøkelser av lønnsomhet og marginer i bransjen. Regjeringen vil også vurdere tiltak mot konkurransebegrensende bruk av eksklusive leieavtaler, og Konkurransetilsynet skal prioritere arbeidet med eksklusivitet i leieforhold i oppfølgingen av regjeringens tiltak for bedre konkurranse i dagligvarebransjen.

Justeringer av importvernet for å bedre konkurransen i dagligvaremarkedet

Landbrukspolitikken ivaretar flere hensyn og målsettinger regjeringen mener det er viktig å ivareta. Norge har i likhet med EU og en rekke andre land tollavgiftssatser på en del landbruksvarer for å beskytte egen produksjon. Importvernet er et virkemiddel i norsk landbrukspolitikk, som det er bred politisk enighet om. Det sikrer avsetning for norske jordbruksvarer og legger til rette for et landbruk over hele landet, og er avgjørende for å sikre norsk matproduksjon, matsikkerhet og beredskap. Norge har krevende naturgitte forhold for matproduksjon, og et høyt kostnadsnivå. Samtidig har vi mål om landbruk over hele landet og å øke selvforsyningsgraden til 50 pst. En kombinasjon av tilskudd og høyere priser enn verdensmarkedet er viktige tiltak for å kompensere for disse ulempene, og for at vi skal kunne nå målene i landbrukspolitikken. En svekkelse av vernet vil derfor ha direkte konsekvenser for norsk jordbruk, næringsmiddelindustri og distriktsarbeidsplasser.

De høyeste tollsatsene gjelder varer vi selv produserer, som kjøtt, melk og korn. For bearbeidede varer legges det til rette for importkonkurranse, der tollsatsene er moderate eller helt tollfrie. For å supplere norsk produksjon og gi forbrukere og industri tilgang til landbruksvarer, legges det videre til rette for import ved behov, gjennom bruk av generelle tollnedsettelse ved underskudd, individuelle tollnedsettelse, eller kvoter. Det finnes omfattende ordninger for tollnedsettelse og kvoter, blant annet gjennom WTO, EØS, våre frihandelsavtaler og GSP-ordningen for utviklingsland. Over 80 prosent av importen av

jordbruksvarer er tollfri: I 2024 utgjorde for eksempel tollfrie landbruksvarer 96 mrd. kroner av en totalimport verdt 118 mrd. kroner.⁴

Landbrukspolitikken påvirker konkurransen i dagligvarebransjen, og Konkurransetilsynet har pekt på at importvernet kan være en etableringshindring for nye aktører i dagligvarebransjen. Samtidig er det viktig å understreke at høy prisvekst på matvarer skyldes ulike faktorer, blant annet et høyt kostnadsnivå, en svak krone, høy butikk tetthet og internasjonale råvarepriser. Innenfor rammene av landbrukspolitikken jobber regjeringen med å legge til rette for bedre konkurranse i dagligvarebransjen. Regjeringen ønsker en landbruksregulering som best mulig balanserer de landbrukspolitiske målsettingene og arbeidet med å legge til rette for bedre konkurranse i dagligvarebransjen.

Sikre at Konkurransetilsynet i større grad kan følge opp landbrukssektoren, på lik linje med resten av verdikjeden for mat

Landbruket er delvis unntatt fra konkurranseloven gjennom det såkalte primærnæringsunntaket.⁵ Unntaket gjelder avtaler og atferd som er hjemlet i lov, forskrift eller avtale mellom staten og næringsorganisasjoner som regulerer omsetning eller produksjon av landbruksprodukter. Dette gjør det mulig å kunne gjennomføre sentrale deler av landbrukspolitikken, som for eksempel systemet for målpriser og markedsbalansering.

Konkurransetilsynet har påpekt at unntaket bør være så snevert som mulig, og jeg er enig i at det ikke skal omfatte mer enn det som er nødvendig for å gjennomføre landbrukspolitikken. Dersom unntaket utvides til andre deler av verdikjeden, kan det svekke konkurransen og gi høyere priser til forbruker. Derfor er unntaket avgrenset til å gjelde primærprodusenter og deres organisasjoner, ikke foredlingsindustrien eller dagligvareleddet. Landbruksaktører er heller ikke unntatt enhver markedsatferd som er forbudt etter konkurranseloven.

Jeg er enig med representantene om at det er viktig at Konkurransetilsynet har god oversikt over konkurranseforholdene i hele verdikjeden. Det er viktig å se hele bildet fordi markedsforholdene og årsakene til konkurranseutfordringene i dagligvarebransjen er sammensatt. Selv om primærnæringsunntaket delvis skjermer landbrukssektoren, er ikke Konkurransetilsynet avskåret fra å følge opp også dette leddet i verdikjeden. Tilsynets muligheter til å utføre sitt samfunnsoppdrag og håndhevingsarbeid omfatter alle næringsaktører. Blant annet har Konkurransetilsynet allerede hjemmel til å innhente den informasjonen som er nødvendig for å kunne utføre sine gjøremål, jf. konkurranseloven § 24.

Gjennomføre og offentliggjøre en samlet marginstudie av hele verdikjeden for dagligvarer

⁴ [Importen av jordbruksvarer øker - Landbruksdirektoratet](#)

⁵ [Forskrift om unntak for samarbeid mv. innen landbruk og fiske - Lovdata](#)

Regjeringen har i lang tid hatt stor oppmerksomhet mot dagligvarebransjen, og har hatt en bred tilnærming når det gjelder utfordringene. Blant annet har Konkurransetilsynet, på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet, gjennomført undersøkelser av lønnsomheten til aktører på detaljist-, grossist og leverandørleddet.⁶ Konkurransetilsynet fant at lønnsomheten for mange aktører var høyere enn hva man forventer i en bransje med god konkurranse.

Som en del av samme oppdrag, gjennomførte Konkurransetilsynet også en kartlegging av marginer på matvarer hos leverandører og dagligvarekjeder.⁷ Kartleggingen viste at marginene varierte mye for både leverandørenes merkevarer og for kjedenes egne merkevarer. Konkurransetilsynet innhentet informasjon om priser, kostnader, salgsvolum og omsetning på produktnivå for et bredt utvalg merkevarer og egne merkevarer. Det finnes også i dag relativt gode data om produksjonskostnader og inntekter for primærleddet, gjennom NIBIO og Budsjettneemnda for jordbruket. Dataene er imidlertid aggregert for sektoren, og ikke per produksjon eller varegruppe. Også videre i verdikjeden mangler data for marginer per produktkategori, blant annet fordi det er sensitiv informasjon, som også er vanskelig å isolere på grunn av vertikal integrasjon, internprising og rabatter. Som nevnt over har regjeringen gitt Konkurransetilsynet i oppdrag å gjennomføre nye undersøkelser av både lønnsomhet og marginer. Vi trenger oppdatert kunnskap om situasjonen i dagligvarebransjen, og det er viktig å se utviklingen over tid.

Undersøkelsene av marginer og lønnsomhet krever betydelige ressurser fra Konkurransetilsynet. En undersøkelse slik representantene tar til orde for vil kreve ytterligere ressurser. Dersom oppdraget til Konkurransetilsynet utvides, vil det få betydelige konsekvenser for tilsynets øvrige arbeid, herunder håndheving av konkurranseloven, og for andre dagligvaretiltak. Det vil også være ressurskrevende for aktørene som blir pålagt å dele informasjonen som er nødvendig å innhente. For at en slik kartlegging skulle gitt representativ og korrekt informasjon, så ville det krevet en avgrensning til et utvalg leverandører som ville vært svært krevende, blant annet fordi leverandørleddet består av mange ulike produktgrupper og varelinjer, som ofte krysser hverandre. En feil markedsavgrensning kan skape et misvisende bilde av konkurransen i markedet, også fordi dagligvarekjedene konkurrerer om hele handlekurven, og ikke på enkeltprodukter.

Jeg er uenig i at regjeringen ikke har hatt oppmerksomhet om hele dagligvarebransjen. Bredden i de tiltakene regjeringen har iverksatt viser dette. En slik bred tilnærming er det fortsatt behov for. Konkurransetiltakene i dagligvarebransjen er sammensatte og komplekse. Regjeringen har iverksett en rekke tiltak, og jobber som nevnt over med ytterligere tiltak. Det er ikke ett enkelt tiltak som vil løse alle utfordringene, og det er viktig at tiltak vurderes grundig. Regjeringen er opptatt av å ta grep som bidrar til at forbrukerne skal få et bedre dagligvaretilbud. Det innebærer blant annet at dersom det etter nøye vurderinger viser seg at et tiltak har svært usikre virkninger, og kan bidra til svekket konkurranse og høyere priser, så er det riktig å ikke gå videre med tiltaket. Folk kan være trygge på at

⁶ [Ny undersøkelse viser høy lønnsomhet i dagligvarebransjen - regjeringen.no](#)

⁷ [Ny kartlegging viser at marginene på matvarer varierer mye - regjeringen.no](#)

regjeringen vil fortsette å ha fullt trykk på konkurransesituasjonen i dagligvarebransjen, og vurdere nøye hvilke tiltak som iverksettes, slik at tiltakene får den ønskede effekten.

Med hilsen

Cecilie Terese Myrseth